

LUKÁCS IMRE-RÓBERT

Az irgalmasság a Büntető Törvénykönyvben

Abstract: Is it true to say “everyone is welcome” in the Church? We should answer that all are Welcome, all are indeed welcome, but on Christ’s terms, not their own. Certainly Church sanctions are not the favorite subjects of the faithful. Most of the people would like to avoid the sanctions and don’t want to listen to them. In this short article I would like to present that in the Church’ penal laws we can find a merciful image of the almighty God. This merciful God was present in the penal laws throughout the ages. The shepherds were remedied, that they are not oppressors that they are to preside over the subjects and not lord over them.

The Church’s right and obligation to punish its errant members flow from its nature as a visible community or society, and the consequent necessity to recall sinners to their Christian repentance; to protect the innocent faithful from bad example and behavior disruptive of ecclesial communion; to promote the unity of faith; and to deter the weak from being lead astray.

Keywords: penal law; punishment; censures; expiratory penalties; application of penalties; the cessation of penalties.

A 2018-as ifjúsági szinódus befejezése után több cikk is érkezett hírként a mobiltelefonomra, amelyek felkeltették a figyelmemet.

„Isten minden embert szeret, s így tesz az egyház is” – olvasható a püspöki állásfoglalás talán legtöbb vitát kiváltó részében, amely szerint nem lehet hátrányosan megkülönböztetni a melegeket és a lesbikusokat, hanem hitükben kísérni kell őket.¹ Első látásra elfogadható ez az állítás, mégis felmerül egy kérdés, amikor eljutunk ahhoz a kitételhez, hogy „hitükben kísérni kell

---

¹ <https://humenonline.hu/dontott-a-vatikan-isten-a-melegeket-is-szereti/>

őket”. Mit jelent ez? Mindenkit úgy kell elfogadni, amilyen ő? Nincsen szükség a változásra?

Korábban Ferenc pápának is volt egy kijelentése az LGBT emberekről, amikor azt mondta: „Ki vagyok én, hogy megítéljem?” Ezt a pápai megjegyzést úgy értelmezték a sajtóban, hogy a pápa nyitott a homoszexuális kapcsolatok valamilyen szintű elfogadására, hogy pápasága szakított a korábbi egyházi hozzáállással. Mindezek után kiírható az egyház bejárata fölé: „Isten hozott mindenkit!”?

Isten hozott mindenkit. Igaz ez a mondás? Igen, ha azt értem alatta, hogy Isten hozott valakit az emberiség nagy családjába. A kereszténység mindig a befogadás mellett kardoskodott, és ma is ezt teszi. Elutasítja azt a gondolkodást, amely nem fogadja be a születendő gyermeket, amely a társadalom perifériájára helyezi az időseket, akikre úgy tekint, hogy többé már nem hasznos tagjai a társadalomnak.

De képzeljünk el egy másik helyzetet. Mondhatjuk-e azt, hogy „Isten hozott mindenkit!” például egy focicsapat esetében? Azt talán mondhatjuk, hogy mindenki jöhet egy próbára, egy edzésre, de azt nem, hogy mindenki a focicsapat tagja lesz. A jelentkezők, a focizni vágyók közül az edző fog válogatni, és ha tetszik, ha nem, egyesek bekerülnek a csapatba, míg mások nem. „Isten hozott mindenkit!” – mondhatjuk ezt egy zenekar esetében? Természetesen mindenki jelentkezhet egy válogatásra, de hogy ki kerül be a zenekarba, azt a zenekar vezetője fogja eldönteni a szükséges követelmények alapján.

Megegyezhetünk-e abban, hogy „Isten hozott mindenkit!”, azért, hogy tagja legyen az emberi társadalomnak? Igen, ha a kérdést csupán elvontan nézzük. Azonban el kell ismernünk, hogy bizonyos viselkedési formák elengedhetetlenek ahhoz, hogy valaki az emberi társadalom tagja legyen. Ha a személy viselkedése elfogadhatatlan, akkor korlátozzuk a mozgásterét, büntetéseket

alkalmazunk, és ha így sem sikerül jobb belátásra bírni, akkor bíróság elé visszük és akár be is börtönözzük.

Mindezek után gondolkodjunk el az egyháztagságon, az előbb mondottak fényében. Minden embert Isten hozott az egyházba? Természetesen. Jézus is azt akarja, hogy minden ember kerüljön kapcsolatba a szentháromságos Istennel, és tagja legyen az ő misztikus testének, az egyháznak. „Ha majd felemelnek a földről, mindenkit magamhoz vonzok” (Jn 12,32).

Hasonlóan gondolkodik Ferenc pápa is, amikor így nyilatkozott: „Én az egyházat úgy látom, mint egy frontkórházat egy ostrom után. Amikor valaki súlyosan megsérül, fölösleges azt kérdezni, hogy magas-e a koleszterinje vagy a cukorszintje. Előbb orvosolni kell a sebeit, és aztán majd beszélhetünk a többiről. (...) Ám a legfontosabb az evangélium hirdetése, az, hogy Jézus üdvözíteni jött téged. A papok azért legyenek elsősorban az irgalmasság kiszolgáltatói. A szervezetek és a struktúrák reformja másodrendű, vagyis később következik, mert az első reform az, hogy milyen legyen a magatartásunk, hogy miként viselkedünk.”²

Elérhető az Úr irgalma mindenki számára, még a legmegátalkodottabb bűnösnek is? Igen! Az egyház törődik azokkal is, akik még nem kapcsolódtak Krisztushoz? Igen! Az egyház azért volt vonzó mindjárt a születése után, mert szembe mert szállni a már akkor is létező „dobd el kultúrát”-tal, amely bizonyos személyeknek nem adta meg még az élethez való jogot sem.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy az egyháznak nincsenek követelményei, nem tesz különbséget, nem mond ítéletet. Ha

---

² Ferenc pápa első interjúja a *Civiltà Cattolica* olasz jezsuita folyóiratnak. http://hu.radiovaticana.va/storico/2013/09/20/az_egyh%C3%A1z_orvosolja_a_sebeket_%C3%A9s_melengesse_a_h%C3%ADv%C5%91k_sz%C3%ADv%C3%A9t_%E2%80%93_ferenc/ung-730357, 20/09/2013, Vatikáni rádió.

ezeket nem tenné, akkor azt mondhatná, hogy mindenkit Isten hozott, úgy, amilyen, ahogy van. Nem kell megváltozni, minden ember jó úgy, amilyen. Ezt azonban az egyház nem fogadhatja el. A görög szó, amit mi egyháznak fordítunk, az *ἐκκλησία* „*ekklēsia*” nem más, mint a „kihívottak közössége”. Az egyház tagja „ki van hívva” egy bizonyos életformából egy másikba, meg van hívva Jézus követésére. Mindenki, aki az egyházhoz tartozik, egy befogadott bűnös, aki állandó megtérésre van meghívva. Egy olyan valaki, aki nincsen megelégedve önmagával, hanem újra és újra Isten kegyelmével meg akar újulni, krisztusivá akar válni.

A probléma csak az, hogy valahányszor az egyház határokat szab, követelményekkel áll elő vagy megtérésre szólít fel, azt a vádat kapja, hogy kirekesztő, nem befogadó. Ez azonban nem lehet igaz.

Az egyház bejárata fölé igenis kiírható, hogy „Mindenkit Isten hozott!” – azzal a kis betoldással, hogy nem az egyes emberek által szabott személyes feltételekkel, hanem a Krisztus által szabott feltételekkel. Ilyen módon gondolkodott az egyház, a tanítóhivatali dokumentumok alapján is.³

---

³ Az egyház tanítása világos ebben a kérdésben. A Hittani Kongregáció vezetője, Joseph Ratzinger, a későbbi XVI. Benedek pápa 1986-ban adta ki a homoszexuális személyek lelkipásztori gondozásáról szóló dokumentumot. E levél szerint, amely 2007-ben jelent meg magyar nyelven (*Homoszexualitás katolikus szemmel*, Jel Kiadó), <https://ujember.hu/az-ember-tobb-mint-a-szexualitasa/>, „A homoszexuális személy sajátos hajlama önmagában még nem bűnös, de megalapoz egy többé-kevésbé erős irányultságot, amely egy erkölcsi rossz magatartásra irányul. Emiatt kell magát a hajlamot objektíven rendetlennek tekinteni. Ezért kell különös lelkipásztori gondossággal látni az ilyen hajlamú embereket, nehogy abba a tévedésbe essenek, hogy e hajlamuk homoszexuális kapcsolatban történő megvalósítása erkölcsileg elfogadható választás.”; Hittani Kongregáció 2003. június 3., *Megfontolások az azonos nemű személyek együttélésének törvényes elismertetésére irányuló törekvésekről*, <https://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=146>; A bűnbánattartással kapcsolatosan: pápai iránymutatás, a *Paenitemini* (1966); *Ordo*

Ennek a gondolkodásnak az alapja pedig a Szentírás. Ehhez leendő, ha felidézzük Jézus beszélgetését a samariai asszony-nyal (Jn 4,1–26). Mindjárt az elbeszélés kezdetén azt olvashatjuk, hogy Jézus áthalad Szamárián. A szokás szerint egy vallásos zsidó elkerülte Szamáriát. Jézus mégis átvonul, és ezzel a tettel el-kezd lerombolni a kialakult tabukat: ott van az aposztaták föld-jén, szóba áll egy nővel, egy nyilvános bűnössel, ezáltal is jelezve, hogy ő maga irgalommal teljes.

Gyakran úgy gondoljuk, hogy az isteni irgalom csupán annyit jelent, hogy begyógyítja a sebeket, amelyeket a bűn és a szenvedés okoz. Egyértelmű, hogy Isten szeretete gyógyít, de ez csak egy része a történetnek. Jézus vizet kér az asszonytól, meghívja a nagylelkűsége, az adakozásra, úgy, ahogyan Illés próféta nagylelkű adakozásra szólította fel a careftai özvegyasszonyt (1 Kir 17,7–16). Abban a helyzetben szólítják meg ezeket az asszonyokat, amikor azok a kilátástalanság és reménytelenség legsötétebb bugyrába kerültek: amikor az ember a legsebezhetőbb, akkor léphet be Isten az életébe. Mindkét asszony a maga kilátástalan helyzetében egy kéréssel találja szembe magát: „Adj innom!” Ők vannak nagy szükségben, és mégis tőlük kérnek. A kérések arra a tapasztalatra akarják elvezetni őket, hogy akkor lesz bőségben részük, ha ajándékozni tudnak. Ha Istenhez kapcsolódnak, aki nem más, mint maga az adakozás, akkor így ők is, akik hozzá kapcsolódnak, soha nem üresednek ki, mert „örök életre szökellő vízforrás lesz benne/ük” (Jn 4,14). Az asszonyok a kapott isteni kegyelmet továbbajándékozták, ezáltal még inkább túláradt bennük a kegyelem.

Paenitentia (OP); 1973, Magyarul: *Bűnbocsánat és Oltáriszentség* (Kézirat), a MKPK kiadása, 1976; *Reconciliatio et penitentia*, 1984; II. János Pál pápa: *Kiengesztelődés és bűnbánat*, Budapest, SZIT, 1985; *Misericordia Dei*; 2002 *motu proprio*.

Szent Ágoston úgy látja Jákob kútját, mint egy ciszternát⁴ (esővízgyűjtő, nem élő víz tárolója), amelyhez azért járunk, hogy helytelen vágyainkat (pénz, hatalom, dicsőség, szexualitás) abból merítve csillapítsuk. Minél jobban próbáljuk csillapítani szomjunktat e helytelen vágyaink terén, annál inkább szomjasabbá válunk. Ezért mutat rá Jézus is a samariai asszony béklyóira. „Jól mondtad, hogy nincs férjed, mert volt ugyan öt férjed, de akid most van, az nem férjed” (Jn 4,17–18). Amit itt látunk, az nem egy lagymatag megoldás, nem is egy álirgalmasság, hanem egy ítélő hang, amely készségessé teszi az irgalom befogadóját a követelmények elfogadására.

Amikor a samariai asszony rádöbben, hogy kivel is beszélget, leteszi bűnös vágyai vödrét, elhagyja a kutat, melynek vize nem tudta csillapítani a szomjúságát, és bemegy a városba, hogy másoknak is beszéljen a gyógyulásáról. Igazi evangéliumhirdetővé vált, aki más szomjazóknak meg tudta mutatni, hol találnak életet adó vízforrásra, arra, ami felszabadít és átalakít.

Jézusnak a samariai asszonnal való beszélgetése megtanít arra, hogy 1. Isten irgalommal teljes, 2. az isteni irgalom megistenít, 3. az isteni irgalom igényes és követelő, 4. az isteni irgalom missziós küldetéssel jár.

Az OP a bánatot meghatározva a tridenti zsinatot idézi. A bánat a lélek fájdalma a bűn elkövetése miatt, és a bűn megvetése. Hozzá tartozik az elhatározás, hogy többé nem vétkezünk. A megtérés az egész ember megváltozását jelenti, gondolkodásának, ítélőképességének és életmódjának Krisztus példájához való igazítását.⁵

⁴ lásd http://www.szentkeresztplebania.hu/Szekely_Janos_Az_elteto_viz.html

⁵ OP 6/a; vö. DS 1673-5

Erre a megtérésre azért van szükség, mert az ember egyed-uralkodóvá vált a világon, olyanná, aki kezébe vette sorsa irányítását. Ez az ember által alkotott világ törölni szeretné az emberi tudatból a bűntudatot, ezzel szemben azonban Krisztus és egyháza mindig is azt tanította és tanítja, hogy a bűn az, amely alapvetően megrontja az emberi kapcsolatokat és sérti az emberi méltóságot.⁶

Ha meggyengül a mindenható Istenbe és az ember isteni rendeltetésébe vetett hit, csökken a bűn iránti érzék. Egy apró Isten és egy apró ember közt nincs kozmikus tér az összeütközésre – írja Örsy László. A bűn nem más, mint ahogyan azt a bűnbeesés történetében is olvashatjuk: az ember kísérlete arra, hogy Istenné váljon, Isten legyen. A kígyó megkísérti Évát, hogy ízlelje meg a tiltott fa gyümölcsét, adjon abból férjének is, és így majd ők gyakorolják az isteni feladatot, ők döntenek el, mi a jó és mi a rossz.⁷

A bűnnel szembeni harcban az egyház a szeretet cselekedeteire való buzdítás mellett rendelkezik jogi eszközökkel is, amelyek magukba foglalják a büntető intézkedéseket is. Az egyház büntetőjoga – bármilyen furcsán is hangzik ez – a kiengesztelődés, a megszentelődés szolgálatában áll. A tapasztalat szerint nem mindig elégséges a buzdítás és a figyelmeztetés, hanem egyfajta kényszerrel is alkalmazni kell ahhoz, hogy a vétkes felhagyjon macacosságával és önként kövesse az élet szabályát.⁸

Az egyházi törvényekben a legfőbb cél mindig a lelkek üdve (*salus animarum*), amely a büntető törvényekben a tettes megjavításában, másrészt pedig a közösség védelmében, vagyis az igazságosság helyreállításában, illetve a botrány helyrehozatalában jelenik meg. A *salus animarum* elv eredetét tekintve Ci-

⁶ Horváth S., *A bűnszeny*, in *Theologia* 11 (1944), 204–228.

⁷ Örsy L., *Boldogok a keresők*, PPEK, 11.

⁸ Kumminetz G., *A kiengesztelődés szentségei*, SzIT, 2008, 83.

ceróhoz vezethető vissza, aki szerint „*Salus populi suprema lex esto*”.⁹ A római kor legfőbb célja a *salus populi* volt, az egyházban pedig a legfőbb jónak a *salus animarum*nak kell lennie.¹⁰

Az egyházi büntetés alapvető célja, hogy védje és megőrizze az egyházi közrendet, továbbá hogy megjavítsa az elkövetőt, visszavegye a helyes útra, helyreállítsa a megromlott közjót, megszüntesse a botrányokat, és másokat is visszatartsa a bűnök elkövetésétől.¹¹ De Paolis meglátása szerint az egyházi büntetések mélyen benne gyökereznek a biblikus hagyományban és a keresztény gyökerekben, ezért nem mondhatók rájuk, hogy öszszeférhetetlenek lennének a keresztényi szabadsággal.¹²

Nagy Szent Gergely így fogalmaz a büntetések kiszabásáról: „Szükséges, hogy az előjárók alattvalóik iránt egyrészt irgalmat tanúsítsanak, másrészt pedig büntető fenyítéket használnak... E kettőt, a gyengédséget a szigorral egyesíteniük kell, nehogy a túlzott szigorúság az alattvalókat elkésértse, a túlságos engedékenység pedig gondatlanokká tegye... Legyen szeretet, de nem elpuhító, legyen szigor, de nem elkésértő, s legyen buzgalom, de nem mód feletti, legyen gyengédség, de nem engedékenyebb, mintsem kellene... Az előjárók tartsák szem előtt a szigort és a szelídséget, nehogy a fenyítékben való szigoruk által a fenyítéket minden szigortól megfosszák... A fegyelem szigora vezesse a szelídséget és a szelídség mérsékelje a szigort, szóval az

---

⁹ *De legibus* 3,3,8.

¹⁰ Erdő P., „*Salus animarum: suprema lex*” – *A lelkek üdvösségére való utalások szerepe a katolikus egyház hatályos törvénykönyvében*, in *Kánonjog* 5 (2003), 12–13.

¹¹ Ayrinhac, H. A. – Lydon, P. J., *Penal Legislation in the New Code of Canon Law*, New York 1936, 26.

¹² Green, T., *The Future of Penal Law in the Church*, in *The Jurist* 35 (1975), 215.

egyik a másikat ellensúlyozza, nehogy a szigor túlságossá váljék, az engedékenység pedig könnyelművé tegye az alattvalókat.”¹³

Az 1967 októberében tartott Püspöki Szinódus jóváhagyta a Törvénykönyv reformjára vonatkozó elveket. Ezen elvek 3. pontja megfogalmazza, hogy „a lelkipásztori gondozás lehető legjobb előmozdítása végett, az új jogban (...) vegyék figyelembe a szeretet, a mértékletesség erényét is; ezekkel törekedjenek a méltanyosságra, nemcsak a törvények lelkipásztori alkalmazásában, hanem magában a törvényhozásban is, és ezért hagyják el a túl szigorú szabályokat, sőt inkább folyamodjanak a buzdításhoz és a meggyőzéshez ott, ahol nincs szükség a szigorú jog megtartására”.¹⁴ Az új megfogalmazásban az a célkitűzés állt a törvényhozók előtt, hogy nem a megtorlásra, a büntetésre¹⁵ kell a hangsúlyt helyezni, hanem a javításra és a gyógyításra. Megfigyelhető a hatályos jogban, hogy a büntetések elsődlegesen, de nem kizárólagosan pedagógiai cézzal jelennek meg, és csak utána fegyelmi, büntető jelleggel.¹⁶

„Az egyház született és saját joga, hogy a büntetendő cselekményeket elkövető krisztushívőket büntető rendelkezésekkel fenítse” (1311. k.).

Ez a kánon lényegében hasonló és megegyezik azzal, ami az 1917-es Törvénykönyvben állt. A II. vatikáni zsinat tanítása szerint: „Az egyetlen közvetítő Krisztus látható szervezettségbe ala-

¹³ Mor. Dist. 45. c. 9. idézi: Bánk J., *Kánoni jog*, II., Budapest 1960. 736.

¹⁴ Idézi: Lefkánits Gy., *Néhány megjegyzés a büntető óvintézkedésekkel kapcsolatban* (Az 1339. kánon értelmezése), in *Kánonjog* 6 (2004), 113.

¹⁵ Nedungatt, G., *Poenae expiatoria in CIC - A terminological note*, in *Periodica* 101 (2012), 628.

¹⁶ McDonough, E., *Sanctions in the 1983 Code: Purpose and procedures; progress and problems*, 207. f.; Gerosa, L., *Penal Law and Ecclesiastical Reality: the Applicability of the Penal Sanctions laid down in the New Code*, in *Concilium* 1, 1986. 61.

pította meg és tartja fenn szüntelenül a szent egyházat, amely a hit, a remény és a szeretet közössége ezen a földön, általa árasztja mindenkire az igazságot és a kegyelmet. Krisztus »szent, ártatlan, szeplőtlen« (Zsid 7,26), »bűnt nem ismert« (2 Kor 5,21), hanem azért jött, hogy a nép bűneit kiengesztelje (vö. Zsid 2,17), az egyház viszont, mely bűnösöket foglal magába, egyszerre szent is és folytonos megtisztulásra is szorul, a bűnbánatnak és a megújulásnak az útját járja szüntelenül.¹⁷

Az 1311. k. megerősíti: 1. Az egyháznak azon jogát, hogy mint látható közösség, büntető rendelkezéseket alkalmazzon, hogy híveit segítse és ösztönözze az igazi keresztyén életre. 2. Az egyháznak ez a joga született jog (*nativum*), vagyis nem az idők folyamán szerezte meg magának, hanem az egyház alapításától létezik, mint nagyon lényeges elem, ami szociális természetéhez tartozik. 3. Saját jog, nem megbízotti és nem is civil hatóságok delegálják. Az 1917-es Törvénykönyv ehhez még egy megjegyzést is fűzött: „független minden emberi hatalomtól”. 4. A büntető hatalom célja, hogy büntesse azokat, akik bűncselekményeket követnek el, és korlátozza a törvények megsértését azok részéről, akik megkereszteltek és katolikusok.¹⁸

A Törvénykönyvet szerkesztő bizottság, ismerve az egyháznak e jogát, megegyezett abban, hogy az egyháznak mint közösségnek szüksége van büntetésekre, de ezek a büntetések korlátozódnak külső fórumra, a *latae sententiae* (önmagától beálló) büntetéseknél a száma csökkenjen, és ilyeneket csak nagyon súlyos bűncselekmények elkövetésekor rójanak ki.¹⁹

¹⁷ II. Vatikáni zsinat, az egyházzól szóló dogmatikus konstitúció, *Lumen gentium* (=LG), In AAS, 57 (1965), 5–71, nr. 8.

¹⁸ vö. Borras A., *Les sanctions dans l'Église, Commentarie des canons 1311 – 139* (=Les sanctions), Paris, Éditions Tardy, 1990, 40–44.

¹⁹ Ld. *Communicationes*, 1 (1969), 84–85.

A bizottság célja nem csak az volt, hogy elkerülje azt, ami elentmond a II. vatikáni zsinat tanításának, hanem az is, hogy legyen hűséges a megbízáshoz és a zsinat szelleméhez.

Következésképpen büntető törvények csak külső fórumra vonatkozzanak, különösen megjelölve (átítatva) a keresztény irgalmassággal és pasztorális szellemmel, olyan mértékben, hogy a büntetések vegyék figyelembe a személyi méltóságot és jogait.²⁰

Büntetések kevés számban legyenek, inkább a pasztorális és más jogi intézkedéseket hangsúlyozzák ki. Önmagától beálló büntetésekből nagyon kevés legyen, ezek csak azokra az esetekre korlátozódjanak, amikor a jóvátévő büntetés nem megfelelő az eset súlyossága és a botrány miatt²¹ (lásd 1318. k.).

A cenzúrát (legsúlyosabb egyházi büntetések) nagyon ritkán használják, és a részleges jog ne adjon hozzá – a súlyos szükség kivéve – külön büntetéseket az egyes bűncselekményekhez, melyeket az általános jog már büntetett.²² A pasztorális megközelítésnek kell érvényesülnie a büntetések alkalmazásakor²³ (lásd 1323–1324. kk., amikor egyáltalán nincs büntetés, vagy amikor a büntetést mérsékelni kell).

Ezeknek az elveknek jó összefoglalása az 1990-es Keleti Törvénykönyv 1401. kánonja.

---

²⁰ Ld. *Communicationes*, 2 (1970), 101.

²¹ A Keleti Törvénykönyv nem tartalmaz *latae sententiae* büntetéseket. Van azonban három fenntartott bűncselekmény: a gyónási titok megszegése, a bűntárs feloldozása, ami a Szentszéknek van fenntartva; sikeres magzat-elhajtás, ami az eparchiális püspöknek van fenntartva (ld. CCEO, 728. k.).

²² Az 1917-es Törvénykönyvben található *latae sententiae* cenzúrák magukba foglaltak ötven kiközösítést, tizenhárom felfüggesztést és öt tilalmat. A jelenlegi Törvénykönyvben öt kiközösítés található, ami a Szentszéknek van fenntartva, és kettő, ami nincs fenntartva a Szentszéknek, hat felfüggesztés, öt tilalom.

²³ Ld. *Communicationes*, 2 (1970), 101–102.

„Mivel az Isten minden eszközt megragad azért, hogy visszahozza az eltévedt bárányt, azok, akik megkapták tőle az oldás és kötés hatalmát, nyújtsanak megfelelő orvosságot a bűnöket elkövetők betegségére, intsék meg, kérleljék, dorgálják őket nagy türelemmel és hozzáértéssel, sőt szabjanak ki rájuk büntetést, s ezzel a büntetendő cselekmény okozta sebeket úgy orvosolják, hogy se a bűnelkövetőket ne taszítsák a reménytelenség szakadékába, se a korlátokat ne lazítsák a könnyelmű életvitelig és a törvény megvetéséig.”

A kánon mintegy „visszhangozza” a tridenti zsinat tanítását, amelyet az 1917-es Törvénykönyv idézett: „Mindenek előtt a zsinat atyái emlékezzenek arra, hogy ők elsősorban pásztorok és nem zsarnokok, nekik a vezetettek fölött kell állniuk, de ne uralkodjanak felettük: szeretniük kell őket mint gyermekeiket, mint testvéreiket és nővéreiket, és fáradozzanak azon, hogy beszédükkel és tanácsaikkal eltávolítsák attól, ami törvénytelen, hogy ne legyenek arra kényszerítve, hogy büntetésekkel rettentsek el a rossz megtételétől. Mindazokkal szemben, akik emberi gyöngeségből bűnbe estek, az apostol parancsát kell megtartani: érvelj, ints, buzdíts nagy türelemmel és hozzáértéssel (2Tim 4,2), mert gyakran a kedvesség sokkal hatékonyabb, mint a szigorúság, és a szeretet, mint az elítélés. Mint figyelmes és gondos pásztorok először a betegeskedő juhoknak adjanak megfelelő gyógyszert, és ha szükség van rá, az eset súlyossága miatt, akkor a szigorúság vegyüljön a mérséklettel és önuralommal, az ítélet az irgalmassággal, hogy a rend, amely nagyon szükséges és lényeges az emberek számára, durvaság nélkül megőrződjön, és mindazok, akiket helyreigazítottak, megjavuljanak, vagy ha nem akarnak

megtérni, mások elrettenjenek hibájuk láttán, és elkerüljék a bűnös cselekedeteket az üdvöt hozó büntetés kiszabása láttán.”²⁴

Az érvényben levő Büntető Törvénykönyv nagyon sok kánonját felsorolhatnánk annak bizonyítására, hogy a büntető törvényekben egy irgalmas istenképpel találkozhatunk, de ennek szemléltetésére csak egyetlen kánont ragadunk ki, az 1341. k.-t:

„Az ordinárius csak akkor gondoskodik a büntetések kimondására vagy kinyilvánítására irányuló bírói vagy közigazgatási eljárás megindításáról, ha megállapította, hogy sem a testvéri figyelmeztetés, sem a dorgálás, sem a lelkipásztori gondoskodás más útjai révén nem lehet eléggé a botrányt helyrehozni, az igazságságosságot helyreállítani, a tettetést megjavítani.”

Az ordinárius (általában a püspök), miután értesült egy bűncselekményről, használnia kell a rendes és rendkívüli pasztorális lehetőségeket az adott helyzet megjavítására. Ez lehet a testvéri figyelmeztetés, dorgálás stb., annak érdekében, hogy a személy megjavulását elősegítse, helyreállítsa a külső rendet és a botrány által okozott kárt. Alkalmazhat bírói vagy közigazgatási eljárást is, de csak akkor, ha megállapította, hogy a kevésbé drasztikus eljárások nem vezetnek kellő eredményre. A büntetőeljárást az ordinárius utolsó lehetőségként használja, amikor már semmi más nem működik. Ebben az esetben is mérlegelnie kell, hogy a szándékolt jó nagyobb-e, mint a lehetséges rossz, amelyet az ilyen eljárás okoz.

Egyes esetekben a büntetőeljárásnak az ezzel együtt járó veszélyei is fennállnak: az elkövető ellenáll, megtagadja az együttműködést, és a helyzet még jobban elmérgesedik. Az elkövető és „követői” agresszív külső ellenállást kezdeményezhetnek, s

---

²⁴ TRENT, sess. 13, decree on reform; English trans. In Norman Tanner P., S. J., *Decrees of the Ecumenical Councils* (=Tanner), Washington, D. C., Georgetown University Press, 1990, 698–699.

mindez alapot adhat az egyház ellenségeinek és a naiv publikumnak is arra, hogy – a háttérrel valójában nem ismerve – sajnálkozásukat fejezzék ki az elkövető iránt, és az előljárót szűklátókörűnek vagy ultrakonzervatívnak, törvényragónak, uralkodónak tartsák. Mindez több rosszat, mint jót eredményezhet.²⁵

Artner Péter szerint az 1341. k.-nak – mint minden kánoni büntetőjogi norma alapjának – a megfelelő alkalmazása nagymértékben leegyszerűsíti azt az utat, amely által a büntetés célja elérhető, mégis hatékony eszköz az igazságszolgáltatás szolgálatában.²⁶ A büntetések eredményességét és eredménytelenségét latolgatva, Erdő Péter kifejti, hogy ezekben az esetekben az ordinárius eltekint a büntetés alkalmazására szolgáló eljárás megindításától (a tettes szoros értelemben vett megbüntetésétől), ha a nagyobb jó, a büntetés igazi célja (az egyházi közjó, azaz a lelkek java) más módon is elérhető. A szigorúan vett büntető szankció ugyanis nem az egyetlen, nem is az elsődleges, és nem is mindig a leghelyesebb út a büntetés igazi céljának elérése érdekében, hiszen sok más lehetőség is az ordinárius rendelkezésére áll, lelki, szentségi, erkölcsi, illetve fegyelmi vonalon egyaránt.²⁷

Isten *heszed*,²⁸ azaz irgalommal teljes, maga a szerető kedvesség. Az egyik legnagyobb tévedés a teológiában – és magában a

---

²⁵ Wiliam, H. W., *Ecclesiastical Sanctions and the Penal Process*, Faculty of Canon Law, Saint Paul University, Ottawa, 2000, 70.

²⁶ Artner, P., *A kánoni büntetések alkalmazását megelőző fegyelmi intézkedések*, SzIT, 2013, 13.

²⁷ Erdő P., *Szemponatok az egyházi büntetőjog hatékonyságához*, in Erdő P., *Az élő egyház joga*, Bp. 2006, 443–458.

²⁸ A *chószed* a hászidizmus alapszava (a *hászid*), amelyet *chószed*nek, sőt egyes helyeken *chószet*nek is mondanak. A héber hászidot általában jámbornak fordítják a magyarban, ez azonban semmiképp sem pontos. A hászidot inkább *lelkes*nek kellene fordítani. A hászid szó a héberben a *heszed* rokona, ami gyakorló szeretetet jelent. Az igazi hászidnak segítőkész szeretettel kell fordulnia a világ és embertársai felé. S nem csupán a hozzá közelállók irá-

hitben is –, ha a mi emberi gondolkodásunkat, érzelmeinket kivetítjük Istenre. Mi, emberek haragszunk, szeretünk, gyűlölünk, örülünk, próbálkozunk és kudarcot vallunk, követünk és ellenszegülünk, tagadunk, vallunk, hűségesek vagyunk vagy csalunk, stb. Isten azonban nem ilyen. Isten örök, ő soha nem változik. Isten szeretet, örök *heszed*. És a Szentírásban úgy mutatkozik be, mint aki végig hűséges marad, a népe hűtlensége ellenére is.

Isten akkor és most, minden időkből mindenkit „kihív” a világból: hív és meghív minket az ember által alkotott világból kilépni, és átlépni, be-, megtérni az ő világába, az Isten által teremtetett világba. Ehhez utat mutat nekünk, embereknek: Krisztus életútját, életpéldáját ajándékozva nekünk, követendő és követhető példaként.

De valakit követni a saját magam elképzelései szerint nem lehet. Akit követni akarok, annak értékeit, elveit, tanításait elfogadom, hiszem és vallom, és annak kéréseit, feltételeit, szabályait magamévá teszem és betartom, teljesítem. Ezt jelenti valakit követni. Krisztust követni, Isten meghívására az ő útját járni nem lehet úgy, ahogyan azt én gondolom, hanem csakis úgy, ahogyan Isten gondolja.

„Isten hozott mindenkit!” az egyházba?

Igen!

Azért, mert Isten mindenkit az ő isteni életében akar részesíteni – és ezért mindannyiunkat alakít, formál, megtérésre hív, hogy ebben az isteni életben, az ő életében minél teljesebben részt vehessünk.

---

nyában. Ld. Raj Tamás, *Száz jiddis szó*, <http://www.zsido.hu/ujelet/archiv/u981612.html>